

языкознания. — 1973. — № 1. — С. 16–25. 6. Левицкий В. В. Экспериментальные методы в семасиологии / В. В. Левицкий, И. А. Стернин. — Воронеж: Изд-во ВГУ, 1989. — 192 с. 7. Литвинчук И. Н. Прагматика эмотивного текста (психосемантическое экспериментальное исследование): дисс. канд. филол. наук: 10.02.15 / Литвинчук Ирина Николаевна — К., 2000. — 231 с. 8. Партико Т. Б. Курс загальної психології: навч. посіб. / Т. Б. Партико. — Львів: Вид. центр ЛНУ ім. Івана Франка, 2002. — 208 с. 9. Скребнев Ю. М. Очерк теории стилистики: учеб. пособие [для студ. и асп. филол. спец.] / Ю. М. Скребнев. — Горький: Горьк. гос. ин-т иностр. яз. им. Н. А. Добролюбова, 1975. — 175 с. 10. Стернин И. А. Проблемы анализа структуры значения слова / И. А. Стернин. — Воронеж: Изд-во Воронеж. ун-та, 1979. — 156 с. 11. Трипольская Т. А. О методах исследования семантики экспрессивного слова // Экспрессивность на разных уровнях языка: межвуз. сб. науч. тр. / Т. А. Трипольская — Новосибирск: ред.-изд. отд. Новосиб. ун-та, 1984. — С. 100–113. 12. Человеческий фактор в языке: Языковые механизмы экспрессивности / Ин-т языкознания; отв. ред. В. Н. Телия. — М.: Наука, 1991. — 214 с. 13. Шаховский В. И. О когнитивных основаниях варьирования значения слова // Значение и его варьирование в тексте: сб. науч. труд. / В. И. Шаховский. — Волгоград, 1987. — С. 47–55.

ПРОБЛЕМЫ ЭКСПЕРИМЕНТАЛЬНОГО ИССЛЕДОВАНИЯ КОННОТАЦИИ СПЕЦИАЛЬНОЙ ЛЕКСИКИ

Описываются проблемы и трудности проведения экспериментов для изучения коннотации специальных слов, а также методы, которые могут использоваться для таких исследований.

PROBLEMS OF EXPERIMENTAL RESEARCH CONNOTATIONS OF SPECIAL VOCABULARY

In this article describes the problems and difficulties of experiments to study the connotation of special words; also were defined the range of methods, "suitable" for such research.

Стаття надійшла 29.10.10

УДК 316.422

Ю. А. Ших, Д. Ю. Бедернічек

Львівський національний університет ім. Івана Франка

О. М. Василишин

Українська академія друкарства

СУБ'ЄКТ-ІНІЦІАТОР ОСВІТНЬОЇ ІННОВАЦІЇ

Однією з характеристик сучасного освітнього простору України є масштабне впровадження інновацій. Інновації в системі освіти розуміються як невідмінні атрибути змін, а останні розцінюються як надто потрібні українському суспільству. Опір інноваціям вважається стагнацією, ба навіть часом гірше, — поверненням у радянську епоху. Обов'язковим є розуміння системності інновацій, коли в основу своєї діяльності індивідуальним або колективним суб'єктам-ініціаторам вартує покладати

творчість як самовираження, яке направлене на благо суспільства, тобто на покращення системи освіти як кінцевий та генералізуючий результат впровадження освітньої інновації.

Освіта, освітній простір, інновації

У сучасній постіндустріальній реалії інновація часом цілеспрямовано продукується з метою трансформувати певний фрагмент соціокультурної реальності або ж взагалі видозмінити соціальні відносини. Натомість у первісному суспільстві «...усіляке нововведення виступало як виклик і було ворожим даному соціальному організму (общині, роду), представники якого не були в змозі усвідомити ці об'єктивні можливості» [3, с. 130–131].

Однією з характеристик сучасного освітнього простору України є масштабне впровадження інновацій. Опосередкованим підтвердженням цього можна вважати, наприклад, кількість згадок про останні у відомому пошуковому сервері Google [2]: на запит «освітні інновації» отримано 1 460 000 результатів. Отже, припустимо, що інновації в системі освіти розуміються як неодмінні атрибути змін, а останні розцінюються як надто потрібні українському суспільству. Опір інноваціям вважається стагнацією, а часом навіть гірше — поверненням у радянську епоху.

Отож, спочатку розмежуємо поняття інновації та нововведення, згодом оберемо серед різноманітності дефініцій інновації найбільш вдалу, а потім модифікуємо її для означення поняття «інновація в освіті». У неспеціалізованій, загальнознавчій літературі — «інновація (англ. *innovation*; лат. *innovatio* — відновлення; *in* — у та *novus* — нове) — це комплексний процес створення, поширення та використання нового практичного засобу (нововведення) для задоволення людських потреб, а також зміни в соціальному середовищі, пов'язані з цим нововведенням...» [8, с. 149]. Тобто, існує розмежування між поняттями нововведення («новий практичний засіб») й інновація («...+ зміни в соціальному середовищі»). У трактуванні Ю. Карпової інновації — «це прогресивний результат творчої діяльності, який знаходить широкий вжиток і призводить до значних змін у життєдіяльності людини, суспільства, природи» [4, с. 20]. З огляду на певне ідеологічне навантаження словосполучення «прогресивний результат» й недостатню конкретизацію словосполучення «широкий вжиток», вищевказане поняття не заслуговує уваги як генералізуюче і є непридатним до створення авторського визначення поняття освітньої інновації.

Натомість вважаємо, що нижченаведений приклад володіє достатньо потужним евристичним капіталом, котрий потенційно дозволить екстраполювати його змістовну складову на поняття освітньої інновації. Отже, «інновація — це ціленаправлена зміна, що вносить у середовище нові стабільні елементи (нововведення), які викликають перехід системи з одного стану в інший» [4, с. 14]. Авторська спроба окреслення дефініції в рамках галузевої модифікації набуватиме такої тональності: інновація в освіті — це цілеспрямована зміна, яка вносить у систему освіти нові стабільні елементи (нововведення), що ви-

кликають зміни в інституті освіти якісно нового рівня. Спроба продиктована бажанням уникнути надто смислооб'ємних дефініцій, створивши, навпаки, достатньо уніфіковане та гнучке соціологічне пояснення освітньої інновації (вважаємо поняття «освітня інновація» та «інновація в освіті» тотожними).

Крім того, варто звернути увагу на правову інтерпретацію інновацій. У наказі Міністерства освіти і науки (далі — міністерства) «Про затвердження Положення про порядок здійснення інноваційної освітньої діяльності» подано таке визначення: «Освітніми інноваціями (далі — інновація) є вперше створені, вдосконалені або застосовані освітні, дидактичні, виховні, управлінські системи, їх компоненти, що суттєво поліпшують результати освітньої діяльності» [7]. Дивує «...вперше створені, вдосконалені або [курсив авторів] застосовані...». Чому «або застосовані»? Інновації повинні обов'язково бути запровадженими аби називатися такими, оскільки в стані «розробки у шухляді» — це лише проект зміни, навіть не нововведення. Лише коли проект набуде масштабів соціального значення (наприклад, створення нових робочих місць у вищих навчальних закладах для викладачів предмета «Риторика» тощо), тоді цілком слушно його називати інновацією. Отже, актуальніше було б вжити прийменник «та» або синонімічний йому понятійний ряд.

Видається доцільним розглянути питання про творця освітніх інновацій. Ескіз цього питання можна відтворити, звернувшись до типології інноваторів, запропонованої Г. Герасимовим та Л. Ілюхіною [1, с. 102–103]:

1. Власне інноватор. Інновація — особистісна цінність.

2. Інноваційно-орієнтований. Інновація розглядається як механізм розвитку системи освіти.

3. Індиферентний. Інновація — цінність лише в ролі необхідності оновлення.

4. Консервативно-охоронний. Інновація — цінність як стабільність, тому є засобом або стимулом розвитку системи освіти.

Такий підхід передбачає наявність і першочерговість кінцевої цілі, тому позбавлений елементів процесності. Особливість інновації така, що, виникаючи в соціокультурному середовищі, вона викликає широкий резонанс і створює явища й процеси, що можуть трансформувати реалію. «Інновації характеризуються високим ступенем невизначеності, наявністю побічного результату, каталізіючим процесом переходу системи на новий рівень» [7].

Більшої інтелектуальної продуктивності можна досягнути, якщо доповнити його власною типологією мотивів творення інновацій (вважаємо, що нижченаведену типологію можна гіпотетично вважати й аспектами інновації):

I. Інновація як вияв креативності. Мотив — самовираження.

II. Інновація як вияв егоїзму. Мотив — інноваційна діяльність є засобом не втратити/підвищити своє положення в соціальній стратифікації.

III. Інновація як вияв альтруїзму. Мотив — безкорисливе прагнення до загальносоціального блага.

Зрештою, лише високопрофесійне виокремлення реальної мотивації потенційного інноватора здатне здійснити високопрофесійну селекцію вартісних інновацій. Але чи можлива взагалі селекція? Мабуть, питання актуалізується лише тоді, коли виникає потреба впровадити одну чи кілька інновацій серед наявних на порядку денному. Але тоді постає питання компетентності ініціатора інновації.

Колективним ініціатором освітніх реформ можуть виступати науково-педагогічні колективи шкіл, вищих навчальних закладів тощо, науково-дослідні установи, наприклад, Академія педагогічних наук України тощо. А. Мешков колективний суб'єкт вдало називає «change team» [6, с. 119] — у перекладі з англійської «команда змін».

Цікавою в рамках розгляду окресленої проблеми видається типологія інститутів Л. Косалса, які регулюють процеси поширення інновацій [5, с. 157]:

- а) інститути, де створюються інновації;
- б) інститути, від яких залежить визнання (інституціоналізація) інновацій і які володіють правом їхньої оцінки;
- в) інститути, які займаються поширенням інновацій;
- г) інститути, які використовують створені інновації.

Вищенаведену типологію без методологічних складнощів можна застосовувати до розгляду життєвого циклу освітніх інновацій, коли важливим є розуміння процесу як поетапного.

Якщо інституція декларує наявність сукупної кількості інноваційних методів, наприклад, викладання, що застосовуються, тоді можна вести бесіду про інноваційну школу. Остання викликає певні соціокультурні зміни у відповідній системі освіти, змушуючи її адекватно і системно реагувати на зміну соціально-освітньої ситуації. Такий ефект не завжди досягається, коли суб'єктом інновації є індивідуальний суб'єкт-ініціатор. Узагальнюючи, коли існує науково-орієнтований педагогічний колектив (тобто всі його члени є інноваторами), тоді останній і справді здатен досягти результативності, тому що він узабезпечений від конфліктних ситуацій, бо малоімовірно є зіткнення установок індивіда і норм поведінки. Коли ж ініціатором змін є інноваційне «ядро», то виникнення соціокультурного дисонансу можливе через неприйняття інновації іншою частиною педагогічного колективу. Отже, якість інноваційного колективного проекту скоріше буде вищою із-за можливості поетапного доопрацювання інноваційної ідеї. Але колектив, позбавлений консенсусу щодо остаточної мети, може мати низьку ініціативно-реалізаторську активність. Обов'язковим є розуміння системності інновацій, коли в основу своєї діяльності індивідуальним або колективним суб'єктам-ініціаторам вартує покласти творчість як самовираження, спрямоване на благо суспільства, тобто на поліпшення системи освіти як кінцевий та генералізуючий результат впровадження освітньої інновації.

1. Герасимов Г. И. Инновации в образовании: сущность и социальные механизмы / Г. И. Герасимов, Л. В. Илюхина. — Ростов-на-Дону : НМД «Логос», 1999. — 136 с. 2. <http://www.google.com>. 3. Злобин Н. С. Культура и общественный прогресс / Н. С. Злобин. — М. : Наука, 1980.

— 385 с. 4. Карпова Ю. А. Введение в социологию инноватики : учеб. пособие / Ю. А. Карпова. — СПб. : Питер, 2004. — 192 с. 5. Косалс Л. Социальный механизм инновационных процессов / Л. Косалс. — Новосибирск : Наука, 1989. — 322 с. 6. Мешков А. А. Основные направления исследования инновации в американской социологии / А. А. Мешков // СОЦИС. — 1996. — № 3. — С. 117–128. 7. Наказ Міністерства науки і освіти України № 522 від 07.11.2000 р. «Про затвердження Положення про порядок здійснення інноваційної освітньої діяльності». 8. Сучасний словник із суспільних наук / за ред. О. Г. Данильяна, М. І. Панова. — Х. : Прапор, 2006. — 325 с. 9. Цой Л. Н. Конфликт как существенная характеристика социальных взаимодействий в условиях инноваций. От инновации к консервации: инноватор в практике / Л. Н. Цой. — [Электронный ресурс]. — Режим доступа: <http://www.socio.ru/public/tsoi/innov.doc>.

СУБЪЕКТ-ИНИЦИАТОР ОБРАЗОВАТЕЛЬНОЙ ИННОВАЦИИ

Одной из характеристик современного украинского образования есть перманентный инновационный процесс. В современных постиндустриальных реалиях инновация иногда намеренно производится с целью преобразования конкретной части социальной и культурной реальности или даже с целью изменить социальные интеракции. Понимание инноваций как основы деятельности в системе образования индивидуальным или коллективным субъектом-инициатором оценивается в качестве художественного акта, которое направлено на благо общества, для улучшения образовательной системы в конечном итоге.

BLOKE-INITIATOR EDUCATIONAL INNOVATION

One of the characteristics of modern education area of Ukraine is a major innovation. In modern post-industrial realities innovation sometimes deliberately produced in order to transform a particular piece of social and cultural reality, or even modify social relations. The understanding of innovation as the basis for its activity to individual or collective subject-initiator is valued as art expression, which is directed to the benefit of society, to improve the education system as a final result and implementation of educational innovations.

Стаття надійшла 12.10.10

УДК 655.41+811

У. П. Барабаш

Українська академія друкарства

ОСНОВНІ ЕТАПИ ВИДАВНИЧОЇ ДІЯЛЬНОСТІ МОВОЗНАВЧОЇ КОМСІЇ НТШ

Досліджуються основні етапи видавничої діяльності мовознавчої комісії Наукового Товариства імені Шевченка. Головна увага приділяється розвитку та обстоюванню української мови і літератури, їх історії та перспективі. Визначається вплив стану української мови на створення та розвиток україномовного видання. Окреслюються найважливіші фактори впливу на розвиток української науки.

Книговидання, мовознавча комісія, НТШ, етапи діяльності